

*Библиотека
за детене*

Лев Толстой

КРОЙЦЕРОВА СОНАТА

ДЯВОЛ

АЛЬОША ГЪРНЕТО

СЛЕД БАЛА

ПОВЕСТИ

Издательство
ПАРИТЕТ

РУСКИ КНИГИ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Лев Николаевич Толстой

КРОЙЦЕРОВА СОНАТА; ДЯВОЛ; АЛЬОША ГЪРНЕТО; СЛЕД БАЛА; 240 стр.

Превод: С. Т. Ничев, Таня Балова

Поредица БИБЛИОТЕКА ЗА ЧЕТЕНЕ

Произведенията на Лев Толстой, събрани в този сборник, изследват човешката душа, обладана от греха въпреки волята. Похот и ревност – двата смъртни греха разкриват човешките отношения със сурова прецизност.

„Кройцера соната“ (1889г.) е драма за любовта, за сложните семейни отношения, за разочарованията, за високомерието и разрушителната сила на ревността, която може да тласне човек към жестоко престъпление. „Дявол“ (1891г.) е едно от последните произведения на Лев Толстой, в което той отново изследва отношенията между мъжа и жената, като този път поставя в центъра на повествованието унищожителната сила на плътските желания и падението на духовността. „Тя ме завладя пряко волята ми!“ – възкликва нещастният Иртнев. Авторът поставя героя пред избора между самоубийството и убийството на онази, която го е „завладяла“.

Тези две повести несъмнено са гениални и вечни творби, които не спират да предизвикват буря от противоречиви чувства.

**За поръчки на книги от сайта
www.paritetbg.com – 20% отстъпка!**

Предпечатна подготовка Паритет ООД
Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена в каквато и да е форма без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

ISBN 978-619-153-416-6

СЪДЪРЖАНИЕ

Страници от живота на Лев Толстой
5

Кройцера соната
13

Дявол
139

Альоша гърнето
211

След бала
221

ИЗДАДЕНИ В „БИБЛИОТЕКА ЗА ЧЕТЕНЕ“

1. **Александър Куприн** – ДУЕЛ
2. **Александър Дюма** – КАВАЛЕРЪТ Д'АРМАНТАЛ
3. **Приказки от цял свят** – ЧУДНА ОГЪРЛИЦА
4. **Александър Куприн** – БЯЛАТА АКАЦИЯ, разкази
5. **Майн Рид** – КВАРТЕРОНКАТА
6. **Януш Корчак** – КРАЛ МАТИУШ ПЪРВИ
7. **Лев Толстой** – СЕВАСТОПОЛСКИ РАЗКАЗИ.
ХАДЖИ МУРАТ, повести
8. **Иван Тургенев** – ПРОЛЕТНИ ВОДИ. АСЯ, повести
9. **Йенс Петер Якобсен** – НИЛС ЛЮНЕ
10. **Оноре дьо Балзак** – ЕДНА ТЪМНА АФЕРА
11. **Сигрид Унсет** – СЪРЦЕТО НА ЙЕНИ
12. **Джек Лондон** – ЗВЕЗДЕН СКИТНИК ИЛИ
УСМИРИТЕЛНА РИЗА
13. **Антон Чехов** – ЖИВОТЪТ Е ПРЕКРАСЕН!, разкази
14. **Фьодор М. Достоевски** – ИГРАЧЪТ НА РУЛЕТКА
15. **Велики руски драматурзи** – **Н. Гогол**, РЕВИЗОР; **А. Н. Островски**, ПРАВДАТА Е ДОБРО, НО
ЩАСТИЕТО Е ПО-ДОБРО, пиеси
16. **Алексей Толстой** – УСОЙНИЦА; МИШУКА
НАЛИМОВ; ПРИКЛЮЧЕНИЯТА НА РАЗТЪОГИН;
АРХИП, повести и разкази
17. **Александър Пушкин** – КАПИТАНСКАТА
ДЪЩЕРЯ; ДУБРОВСКИ, повести
18. **Артър Конан Дойл** – НЕ САМО ШЕРЛОК ХОЛМС,
разкази
19. **Майн Рид** – ЛОВЦИ НА РАСТЕНИЯ
20. **Дж. Бърнард Шоу** – КАНДИДА; ПИГМАЛИОН,
пиеси
21. **Лев Толстой** – КРОЙЦЕРОВА СОНАТА; ДЯВОЛ,
повести
22. **Ал. Куприн**, ЯМА; **Л. Толстой**, ОТЕЦ СЕРГИЙ –
БЪДИ МОЯ! ПОРОЧНИ СТРАСТИ, повести
23. **Иван Тургенев; Фьодор Достоевски; Антон Чехов;**
Иван Бунин; Александър Грин; Михаил Булгаков;
Андрей Платонов – ЗА ЛЮБОВТА, разкази
24. **Джеймс Оливър Кърууд** – КАЗАН, роман
25. **Ги дьо Мопасан** – ПО ВОДАТА. Френски истории

Лев Николаевич Толстой
(1828 - 1910)

СТРАНИЦИ ОТ ЖИВОТА
НА ЛЕВ ТОЛСТОЙ

Лев Толстой е роден в имението Ясна поляна. По бащина линия един от предците му е съратник на Петър I – П. А. Толстой. Той е и един от първите мъже, получил титлата граф в Русия. Бащата на писателя, граф Н. И. Толстой, е участник в Отечествената война през 1812 г. По майчина линия Толстой е свързан с благородническите родове Волконски, Трубецкой, Голицин, Одоевски, Ликов и с А. С. Пушкин.

Когато е на девет години, баща му го отвежда в Москва за първи път. Детските си впечатления бъ-

дещият писател споделя увлекателно в есето „Кремъл“. В него Толстой нарича Москва „най-големият и най-гъсто населен град в Европа“, стените на който „виждаха срама и поражението на непобедимите Наполеонов полкове.“

Първият период от живота на младия Толстой в Москва продължава четири години. По това време умира майка му, а малко след това и баща му. Осиротял, заедно със сестра си и тримата си братя се преместват в Казан при леля им по бащина линия, която става тяхна настойница. В Казан Толстой прекарва две години и половина. По това време усилено се подготвя за университета, където учи от 1844 г., първо в ориенталския, а след това в юридическия факултет. Там той учи турски и татарски езици при известния тюрколог професор Казембек. По-късно се заема с изучаването на английски, френски и немски езици; чете на италиански, полски, чешки и сръбски език; изучава гръцки, латински, украински, татарски, църковнославянски; иврит, турски, холандски, български и още редица други езици. Толстой се увлича и от историческите дисциплини. След като приключва с обучението си в университета, напуска Казан и се установява отново в имението Ясна поляна, което наследява от баща си.

По-късно Лев Толстой отново заминава за Москва, където в края на 1850 г. полага началото на сериозната си писателска кариера. От този период са: „Недовършена история от циганския живот“ (ръкописът не е оцелял) и „История от вчера“. След това започва да пише „Детство“. По същото време Толстой решава да

замине за Кавказ, където по-големия му брат Николай Николаевич вече служи като артилерийски офицер в армията. Лев Толстой също влиза в армията, но като кадет, а по-късно полага изпити за младши офицер. Впечатленията си от Кавказката война писателят отразява в редица свои творби: разказите „Рейд“ (1853 г.); „Изсичане на гората“ (1855 г.); „Понижени“ (1856 г.); „Казаци“ (1852-1863). В Кавказ Толстой завършва и „Детство“, публикувана през 1852 г. в списание „Съвременник“.

В началото на Кримската война, Лев Толстой се прехвърля от Кавказ към Дунавската армия, която действа срещу турците, а след това заминава за Севастопол, който е обсаден от обединените сили на Англия, Франция и Турция. Като командващ батарея на 4-ти бастион е награден с орден „Ана“, медали „За отбраната на Севастопол“ и „В памет на войната от 1853-1856 г.“ Няколко пъти е предлаган за награда с бойния Георгиевски кръст, но така и не го получава. В армията той пише редица проекти за реорганизацията на артилерийските батареи, за създаването на стрелкови батальони и за реорганизацията на цялата руска армия. Заедно с група офицери от Кримската армия Толстой е имал намерение да издава „Военный вестник“, но издаването му е било спряно от император Николай I.

През есента на 1856 г. Толстой се пенсионира и заминава на шестмесечно пътешествие в Европа. Посещава Франция, Швейцария, Италия и Германия. През 1859 г. открива училище в Ясна поляна, а след

това помага за откриването на повече от 20 училища в околните села. За да насочи дейността им по правилния път, от негова гледна точка, той започва да издава педагогическото списание „Ясна поляна“ (1862 г.). Преди това, за да проучи организацията на училищното дело в чужди страни, писателят пътува за втори път в чужбина през 1860 г.

След манифеста от 1861 г. Толстой става един от първите призвани световни посредници, които се опитват да помогнат на селяните да разрешат споровете си с помещиците за земята. Скоро в Ясна поляна, докато Толстой отсъства, жандарми претърсват тайната печатница, която писателят уж организира след среща с А. И. Херцен в Лондон. Налага се да закрие училището и да спре издаването на педагогическото списание. Той написва общо единадесет статии по темите за училището и педагогиката („За народната просвета“, „Възпитание и образование“, „За обществените дейности в областта на народната просвета“ и др.). В тях описва подробно опита от работата си с учениците („Яснополянска школа за месеците ноември и декември“, „За методите на обучение в грамотност“ и др.). Учителят Толстой изисква училището да бъде по-близо до живота, той се стреми да го постави в услуга на хората и си поставя за цел да засили образователните и възпитателните процеси, както и да развие творческите способности на децата.

Още в началото на кариерата си, Толстой се превръща в контролиран писател, а едни от първите произведения на писателя са „Детство“, „Юношество“ и

„Младост“. По идея те трябвало да се превърнат в роман. В периода 1863-1869 г. писателят работи по романа „Война и мир“. След като го завършва, Толстой се заема да проучи историческите материали за Петър I и неговото време. Той прави това в продължение на няколко години. След като написва няколко глави Толстой изоставя този проект. В началото на 1870 г. писателят отново се връща към педагогиката и създава „Азбука“, а след това и „Нова Азбука“. По същото време съставя и „Книги за четене“, в които включва много от разказите си. През пролетта на 1873 г. Толстой започва работа по една от най-големите си творби – романът „Ана Каренина“. Завършва го след четири години усилен труд.

От края на 1870 г. до началото на 1880 г. Толстой преживява тежка духовна криза, която е и повратна точка за неговите разбираня за света и живота. В „Изповеди“ (1879-1882 г.) писателят говори за революция във възгледите си, чийто смисъл вижда в разрыва с идеологията на благородническата класа и преминаването на страната на „простите трудещи се.“ В началото на 1880 г. Толстой се премества със семейството си от Ясна поляна в Москва, като продължава да се грижи за образованието на подрастващите деца. През 1882 г. се провежда преброяване на населението на Москва, в което участва и той. Вижда отблизо жителите на бедните квартали на града и описва техния ужасен живот в статия за преброяването и в трактата „И така, какво да правим?“ (1882-1886 г.). Писателят прави един основен извод: „...Не

може така, не може така, не може!“ В „Изповед“ и в „И така, какво да правим?“ той представя творби, в които се изявява едновременно като художник и като публицист, като дълбок психолог и дързък социолог-аналитик. По-късно този вид творби – според правилата на публицистиката, ще заемат огромно място в творчеството му.

През тези и следващите години Толстой пише редица религиозни и философски произведения: „Критика на догматическото богословие“, „Каква е моята вяра?“ – в тях писателят не само показва промяната в своите религиозни и морални възгледи, но и подлага на критична ревизия основните догми и принципи на учението на официалната църква. В средата на 1880 г. Толстой и неговите сподвижници основават в Москва издателство „Посредник“, което отпечатва книги и картини за хората. Първото произведение на Толстой, отпечатано за „простите“ хора, е разказът „Как хората са живи“. В него, както и в много други произведения от този цикъл, писателят използва широко не само фолклорни сюжети, но и изразни средства на устното народно творчество. Народните разкази на Толстой са свързани тематично и стилистично с пиесите му за народните театри и най-вече с драмата „Силата на мрака“ (1886 г.), която улавя трагедията на следреформеното село, където вековните патриархални порядки се рушат благодарение на „силата на парите“.

През 80-те години на 19 век се появяват романи-те на Толстой „Смъртта на Иван Илич“, „Холстомер“

(„История на един кон“) и „Кройцеровата соната“ (1887-1889 г.). В тях, в разказа „Дяволът“ (1889-1890 г.), както и в повестта „Отец Сергей“ (1890-1898 г.), в центъра на вниманието са поставени проблемите на любовта и брака и чистотата на семейните отношения. Всички тези произведения на писателя са обединени от идеята за неизбежна и близка във времето развръзка на социалните противоречия и за подмяната на остарелия социален „ред“. „Каква ще бъде развръзката, не знам“, пише Толстой през 1892 г., „но че животът не може да продължи в такива форми, съм сигурен“. Тази идея го вдъхновява за най-голямото му произведение от късния му период – романът „Възкресение“ (1889-1899 г.). Едно десетилетие дели „Ана Каренина“ от „Война и мир“, а две десетилетия от „Възкресение“, и макар третия роман да се отличава доста от предишните два, всички са обединени от епическия размах в изобразяването на живота и умението да „съпоставят“ отделните човешки съдби с народната съдба. Самият Толстой посочва единството, което съществува между неговите романи и казва, че „Възкресение“ е написан по „стар маниер“, като се вземе предвид „епичния начин, по който са написани „Война и мир“ и „Ана Каренина“. „Възкресение“ е последният роман в творчеството на писателя.

В началото на 1900 г. Светият синод отлъчва Лев Толстой от Православната църква.

През последното десетилетие от живота си писателят работи върху новелата „Хаджи Мурад“ (1896-1904 г.), в която се стреми да съпостави „двата полюса на

властния абсолютизъм“ – европейският, олицетворен от Николай I, и азиатският, олицетворен от Шамил. В същото време писателят създава една от най-добрите си пиеси – „Живият труп“. Нейният герой – добро-сърдечният, нежен и съвестен Федя Протасов напуска семейството си, прекъсва отношенията с познатата си среда, пропада на дъното и попада в съдебната палата, неспособен да понесе лъжите, преструвките и фарисейството на „почтените“ хора, накрая се самоубива.

Остро звучи и статията „Не мога да мълча“, написана през 1908 г., в която авторът протестира срещу репресиите към участниците в събитията от 1905–1907 г. Към същия период принадлежат и разказите „След бала“ и „За какво?“

След много колебания сред тягостната обстановка в Ясна поляна, където живот на принципа „разделени заедно“ е непосилен за него, Толстой напуска тайно имението на 28 октомври 1910 г. По пътя се разболява от пневмония и се налага да отседне на малката гара Астапово (днес носеща неговото име – Лев Толстой), където и умира. На 10 ноември 1910 г. Лев Толстой е погребан в Ясна поляна, в гората край един овраг, където като деца с брат му са търсели „вълшебната зелена пръчица“, пазеща тайната, как да направят всички хора щастливи.

Лев Николаевич Толстой

КРОЙЦЕРОВА СОНАТА

„Когато в литературата има един Толстой, е лесно и приятно да бъдеш писател: дори да съзнаваш, че не си направил и не правиш нищо, не те дострашава, защото Толстой го върши вместо всички. Неговата дейност оправдава упованията и стремежите, които трябва да изрази литературата... Дори само неговият нравствен авторитет може да държи на известна висота така наречените литературни настроения и течения“.

А. П. Чехов

„Мисля си за „Кройцера соната“. Блудник не е неприлична дума, то е състояние... състояние на безпокойство, любопитство и потребност от нещо ново... удоволствие от общуването не с една, а с много. Нещо като пияница. Може да се въздържа, но пияницата си е пияница, а блудникът си е блудник. Малко да се отпусне и край с него. Аз съм блудник“.

Л. Н. Толстой.

„Аз пък ви казвам, че всеки, който поглежда на жена с пожелание, вече е прелюбодействал с нея в сърцето си.“ (Мат. 5:28);

„Казват Му Неговите учениците: ако е такава задължението на човека към жената, няма полза да се жени. А Той им рече: не всички възприемат тази дума, но ония, на които е дадено; защото има скопци, родени тъй от майчина утроба; има и скопци, скопени от човеци; и има скопци, които сами са се скопили заради царството небесно. Който може възприе, нека възприеме“.

(Мат. 19: 10, 11, 12).

I

Беше в началото на пролетта. Пътувахме във влака вече две денонощия и при всяко спиране във вагона ни се качваха и слизаха различни пътници, но трима пътуваха с мен от началната гара: попрезряла и некрасива дама с цигара в устата, с измъчено лице, в полумъжко палто и шапка; до нея другарят ѝ – словоохотлив четиресетгодишен мъж, облечен спретнато и с нови дрехи, и един нисък на ръст господин, който седеше настрана, нервен, все още млад, но с преждевременно побелели къдрави коси и с необикновено блестящи очи, които бързо се местеха от предмет на

¹Библия, издание на Светия синод на Българската църква. 1992. – Бел. ред.

предмет. Той беше облечен в старо, но добре ушито палто с астраганена яка и носеше висок астраганен калпак; под палтото му, когато го разкопчаваше, се виждаше дълга дреха и руска извезана риза. Този странен господин от време на време издаваше звуци, които приличаха на кашлица или на прекъсван смях.

През цялото пътуване този господин старателно избягваше да говори и да се запознава с пътниците. Понякога четеше и пушеше или пък пиеше чай и похапваше, като вадеше храна от стара чанта. Ако някой от съседите го запиташе нещо, отговаряше кратко и рязко и начаса се заглеждаше през прозореца навън.

Стори ми се, че самотата му тежи и няколко пъти исках да го заговоря, но щом погледите ни се срещнеха – а ние седяхме един срещу друг – той се извръщаше и вземаше книгата си или се заглеждаше отново през прозореца.

На втория ден вечерта, когато влакът спря на една голяма гара, нервният господин слезе да си вземе топла вода, и си направи чай. А добре облеченият господин – адвокат, както по-късно научих – отиде със съседката си да пият чай в бюфета на гарата.

По време на отсъствието им във вагона влязоха няколко нови лица, между които и един висок, бръснат и набръчкан старец, навярно търговец, с шуба от златка и каскет с голяма козирка. Той седна срещу мястото на дамата и адвокатата и веднага започна разговор с младия човек, с когото влязоха заедно и който приличаше на търговски служител.